

09/06/2008

Latvijas ekonomikas stabilizācijas plāns

1. IKP pieaugums Latvijā pārāk strauji samazinās {1.pielikums}, rūpniecības apjomi otro gadu ir zem 2006. gada decembrī sasniegtā maksimuma {2.pielikums}, varbūtība, ka IKP samazināsies 2 kvartālus pēc kārtas (iestāsies tautsaimniecības krīze) strauji pieaug, Latvija atrodas pirmskrīzes stāvoklī.

Budžeta izpildes analīze (pieņemot budžeta pozīciju vienmērīgu sadalījumu pa mēnešiem) rāda, ka 2008. gada 4 mēnešos:

- SAI: + 4 mLs
- IeN: - 1 mLs
- UieN: - 54 mLs
- PVN: -115 mLs

Nav izpildīts budžets par nenodokļu ieņēmumiem (-39 mLs), nav piesaistīta ārvalstu finanšu palīdzība par 33 mLs (!). Kopējie valsts budžeta ieņēmumi ir par 243 mLs mazāki kā budžetētie.

Tātad - kopējais iedzīvotāju atalgojuma un atbilstošo nodokļu pieaugums lielā mērā atbilst budžetētajam, kamēr uzņēmumu peļņa un apgrozījums ievērojami atpaliek no prognozētā.

2. Ko krietns saimnieks nekavējoties dara pirmskrīzes situācijā?
 - samazina izdevumus
 - veicina ieņēmumu pieaugumu

Kas valdībai nekavējoties jādara pirmskrīzes situācijā?

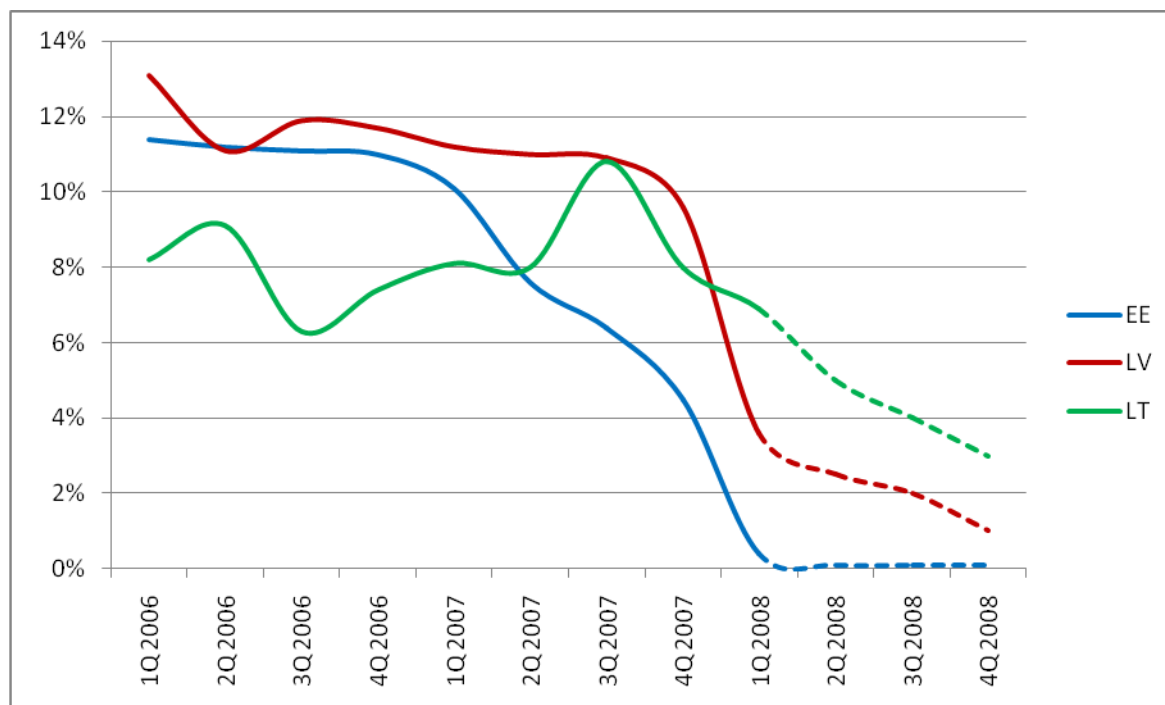
- jāsamazina izdevumi (tādejādi arī jārāda priekšzīme uzņēmumiem un mājsaimniecībām)
- jāveicina uzņēmumu konkurētspēja (kas radīs ieņēmumu pieaugumu)
- jāpalielina budžeta ieņēmumi

3. Izdevumu samazināšana:
 - a. nelietderīgo budžeta izdevumu, uz kuriem ir norādījusi Valsts Kontrole, pārtraukšana

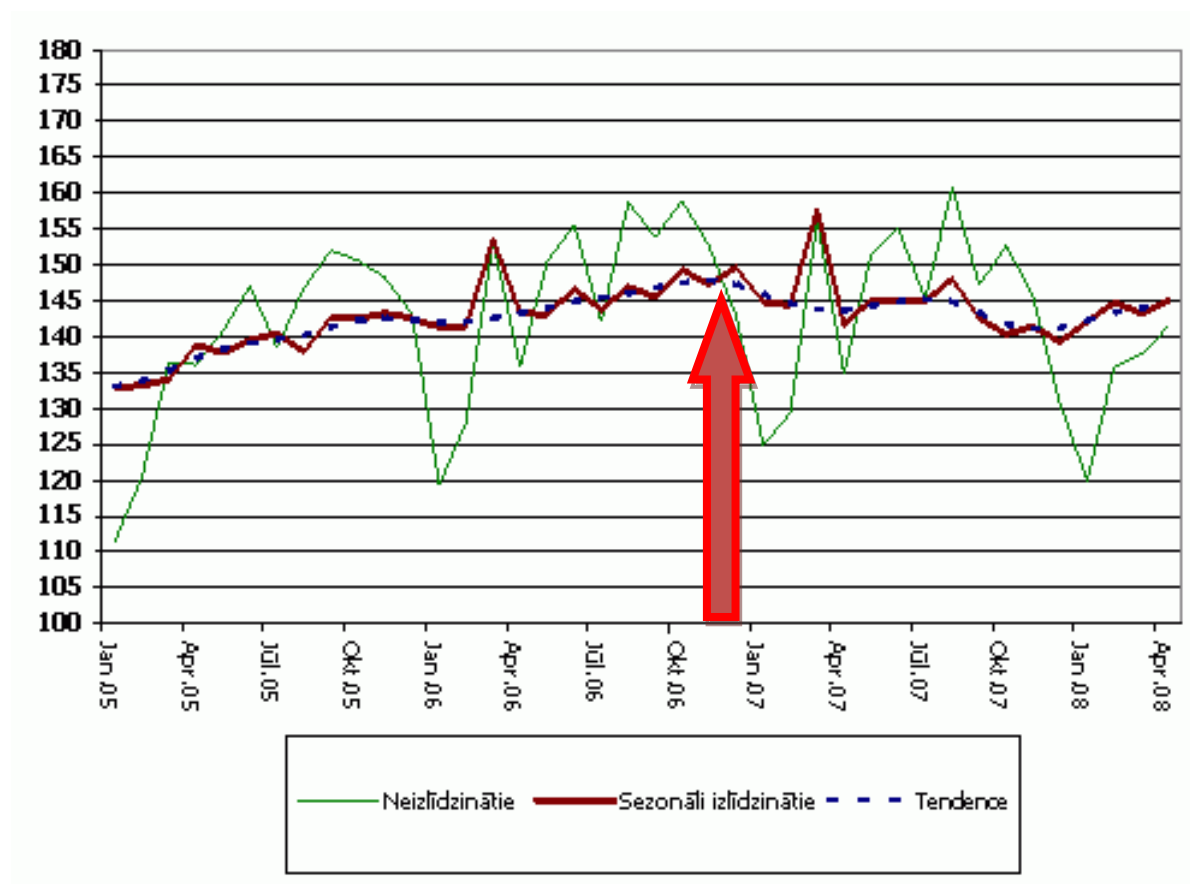
- b. ierēdņu un valsts iestādēs strādājošo skaita samazināšana administratīvā kārtā par 15 procentiem 3 mēnešu laikā (neskaitot brīvās štata vietas)
 - c. ministriju skaita samazināšana no 18 uz 11 {3.pielikums}
 - d. brīvo štata vietu (7.7%) un atbilstoša algu fonda likvidācija (kas līdz šim ir bijis resurss nepamatotām prēmijām)
 - e. vadības līgumu likvidācija [SCP gatavo iesniegumu Satversmes tiesai par vadības līgumu neatbilstību likumdošanai] – atalgojuma caurskatāmības palielināšana {4.pielikums}
4. Uzņēmumu konkurētspējas veicināšana:
- a. darbaspēka nodokļu sloga samazināšana: IeN ir jāsamazina no 25% uz 20% (t.sk. Īrijas latviešu problēmas risinājums) {5.pielikums}
 - b. PVN likumdošanas vienkāršojums – maziem uzņēmumiem aizvietot sarežģīto PVN aprēķina kārtību ar fiksētu apgrozījuma nodoklim līdzīgu maksājumu
 - c. UleN atlaides reinvestētajai peļņai
 - d. UleN samazinājums maziem uzņēmumiem (ar apgrozījumu līdz 2 miljoniem latu un darbinieku skaitu līdz 49 cilvēkiem) no 15% uz 10%
 - e. godīgas uzņēmumu konkurences nodrošināšana - efektīva nodokļu nemaksātāju apkarošana [SCP ir izstrādājusi īpašu antiaploksņu algu (AAA) likumu, kurš šonedēļ tiks iesniegts Saeimā] {6. pielikums}
 - f. palīdzība ārējos tirgos caur eksporta garantiju fondiem
 - g. Latvijas Bankas noteiktās lata refinansēšanas likmes samazinājums no 6% līdz Eiropas Centrālās Bankas noteiktajam EUR refinansēšanas likmes līmenim – 4% (pie tam, tā kā lats ir piesaistīts EUR, fiksētā valūtas kursa monetārā politika neļauj īsti pamatoti veidot atšķirīgu procentu likmju politiku no EUR procentu likmju politikas – lielākas lata procentu likmes rada arbitrāžas iespējas un piesaista spekulatīvus naudas resursus). Tas palielinās latu tirgus likviditāti un samazinās latu procentu likmes, samazinot uzņēmumu apgrozāmo līdzekļu finansēšanas izmaksas un uzlabojot to konkurētspēju.
5. Budžeta ieņēmumu palielināšana:
- a. maksas par valsts kapitāla izmantošanu palielināšana no 27% uz 50% no valstij piederošo daļu peļņas (grūti laiki, arī valsts uzņēmumiem maksājot dividendes ir jāpiedalās valsts ekonomikas stabilizēšanā)
 - b. skatīt punktu 4.e.; nesamaksāto nodokļu apjoms pēc mūsu aplēsēm ir lielāks par 600 mLs, no kuriem vismaz 500 mLs ir iekasējami, ja nemaina IeN likmi {7. pielikums}

Nodokļu likmju izmaiņas un AAA ieviešana pie pašreizējās nodokļu bāzes dos budžetam 374 mLs papildus ieņēmumu gadā {8. pielikums}

Igaunijas, Latvijas un Lietuvas IKP izmaiņas pa kvartāliem

Latvijas rūpnieciskās produkcijas izlaides indekss

SCP priekšlikums par ministriju skaita samazināšanu

TAGAD	ĪSTERMIŅA MĒRĶIS
1 Aizsardzības	1 Aizsardzības
2 Ārlietu	2 Ārlietu
3 Finanšu	3 Finanšu ES finanšu pārvaldes lietu
4 ES finanšu pārvaldes lietu	
5 Izglītības un zinātnes	4 Izglītības un zinātnes
6 Kultūras	5 Kultūras
7 Iekšlietu	6 Iekšlietu
8 Tieslietu	7 Tieslietu Pašvaldību lietu
9 Reģ. attīstības un pašvaldību lietu	
10 Veselības	8 Veselības un sociālo lietu Labklājības
11 Labklājības	Sabiedrības integrācijas lietu Bērnu un ģimenes
12 Sabiedrības integrācijas lietu	
13 Bērnu un ģimenes	
14 Ekonomikas	9 Ekonomikas <u>Satiksmes</u>
15 Satiksmes	Elektroniskās pārvaldes lietu Reģionālās attīstības
16 Elektroniskās pārvaldes lietu	
17 Zemkopības	10 Zemkopības
18 Vides	11 Vides un ilgtspējīgas attīstības

ministrs / ministrija
valsts ministrs / struktūrvienība
 struktūrvienības vadītājs / struktūrvienība

SCP argumenti par vadības līgumu neatbilstību Latvijas Republikas tiesību aktiem

LR Ministru Kabineta 1997.gada 21.janvārī izdotie noteikumi Nr.46 „Noteikumi par vadības līgumiem” tika izdoti saskaņā ar Ministru kabineta iekārtas likuma 14.panta 3.punktu, kas paredz, ka „Ministru kabinets var izdot normatīvos aktus – noteikumus, ja attiecīgais jautājums ar likumu nav noregulēts.”. Šie noteikumi izdoti pretrunā ar Ministru kabineta iekārtas likuma 14.panta pirmās daļas 3.punktā noteiktajiem ierobežojumiem, jo šobrīd spēkā ir Darba likums un Valsts civildienesta likums, kas regulē valsts pārvaldē nodarbināto personu darba un darba samaksas jautājumus.

Saskaņā ar iepriekš minēto noteikumu 2.punktu - Vadības līgums šo noteikumu izpratnē ir rakstiska vienošanās starp līgumslēdzējām pusēm, lai panāktu resursu efektīvu izmantošanu valsts pārvaldes iestāžu (institūciju) darbības programmās vai prioritātēs, kā arī budžeta programmās vai apakšprogrammās noteikto mērķu sasniegšanai vai likumos un citos normatīvajos aktos noteikto uzdevumu izpildei un veicinātu amatpersonu materiālo ieinteresētību vadības līgumā noteikto rezultātu sasniegšanai. Šādā veidā tiek ierēdnim vai citam valsts darbā strādājošam samaksāts par papildus darbu vai pienākumu veikšanu, taču pēc būtības bieži vien tas ir viens no veidiem, kā netieši palielināt ierēdnim atalgojumu. Savukārt sabiedrība tiek maldināta par patieso atalgojuma apmēru, ko saņem ierēdnis, jo, lai gan vadības līgumi saskaņā ar Satversmes tiesas spriedumu ir sabiedrībai pieejami, tajā iekļautā samaksa netiek ietverta kopējā atalgojumā, kas tiek atklāta sabiedrībai.

Darba likums, kā arī valsts civildienesta likums nosaka tiesības papildus mēnešalgai saņemt pabalstus, kompensācijas, piemaksas un prēmijas.

Ministru kabineta 1997.gada 21.janvāra noteikumi Nr.46 „Noteikumi par vadības līgumiem” regulē jautājumus, kas šobrīd ir noteikti:

- Latvijas Republikas darba likumā
- Valsts civildienesta likumā
- Ministru kabineta 2003.gada 16.decembra noteikumos Nr.704 „Noteikumi par valsts vai pašvaldību kapitālsabiedrību padomes un valdes locekļu skaita, padomes un valdes locekļa atlīdzību, valsts vai pašvaldību kapitāla daļu turētāja pārstāvja un atbildīgā darbinieka atlīdzību”
- Ministru kabineta 2005.gada 3.maija noteikumos Nr.310 „Noteikumi par amatu klasifikācijas sistēmu un amatu klasificēšanas kārtību valsts tiešās pārvaldes iestādēs”
- Ministru kabineta 2005.gada 20.decembra noteikumos Nr.995 „Noteikumi par tiešās pārvaldes iestāžu ierēdņu, darbinieku un amatpersonu un Centrālās velēšanu komisijas un Centrālās zemes komisijas darbinieku darba samaksas sistēmu un kvalifikācijas pakāpēm, kā arī ierēdņu pabalstiem un kompensāciju”

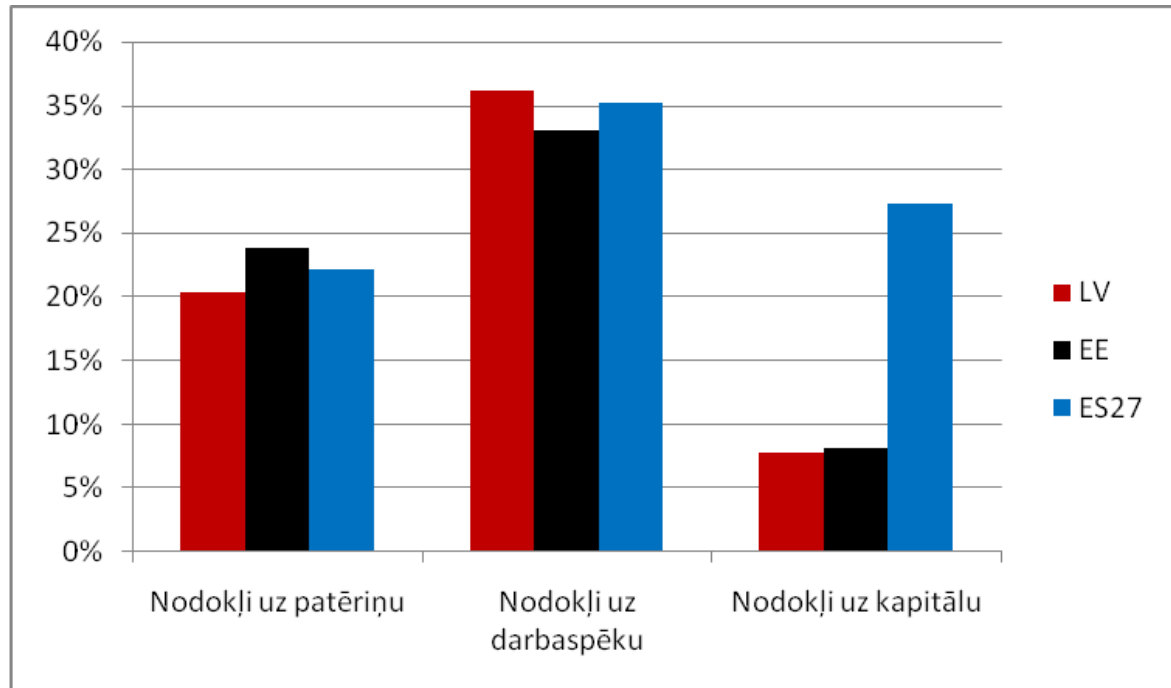
LR Ministru Kabineta 1997.gada 21.janvārī izdotie noteikumi Nr.46 „Noteikumi par vadības līgumiem” ir pretrunā ar šādiem valsts pārvaldes principiem:

- Valsts pārvaldes iekārtas likuma 10.panta 1.daļa: „Valsts pārvalde ir pakļauta likumam un tiesībām. Tā darbojas normatīvajos aktos noteiktās kompetences ietvaros. Valsts pārvalde savas pilnvaras var izmantot tikai atbilstoši pilnvarojuma jēgai un mērķim.” (Šie noteikumi izdoti pretrunā ar Ministru kabineta iekārtas likuma 14.panta 3.daļā noteiktajiem ierobežojumiem, jo šis jautājums jau regulēts citos normatīvajos aktos)
- Valsts pārvaldes iekārtas likuma 10.panta 4.daļa: „Valsts pārvaldei, atsevišķai iestādei vai amatpersonai, īstenojot valsts pārvaldes funkcijas, nav savu interešu.” (Vadības līgumu mērķis ir veicināt amatpersonu materiālo ieinteresētību vadības līgumā noteikto rezultātu sasniegšanai.)
- Valsts pārvaldes iekārtas likuma 10.panta 5.daļa: „Valsts pārvalde savā darbībā ievēro labas pārvaldības principu. Tas ietver atklātību pret privātpersonu un sabiedrību, datu aizsardzību, taisnīgu procedūru īstenošanu saprātīgā laikā un citus noteikumus, kuru mērķis ir panākt, lai valsts pārvalde ievērotu privātpersonas tiesības un tiesiskās intereses.” (Ir noteikta konkrēta kārtībā kādā veidā veicama samaksa valsts pārvaldē strādājošajiem. Vadības līgumi faktiski tiek slēgti, lai palielinātu atsevišķu valsts pārvaldē strādājošo atalgojumu, savukārt sabiedrība tiek maldināta par patieso atalgojuma apmēru, ko saņem ierēdnis, jo, lai gan vadības līgumi saskaņā ar Satversmes tiesas spriedumu ir sabiedrībai pieejami, tajā iekļautā samaksa netiek ietverta kopējā atalgojumā, kas tiek atklāta sabiedrībai.)
- Valsts pārvaldes iekārtas likuma 10.panta 10.daļa: „Valsts pārvaldi organizē pēc iespējas efektīvi. Valsts pārvaldes institucionālo sistēmu pastāvīgi pārbauda un, ja nepieciešams, pilnveido.” (Bieži vien vadības līgumi tiek slēgti paredzot veikt tādus pienākumus, kuri jau iepriekš noteikti līgumslēdzēj puses pienākumu aprakstā, līdz ar to tiek dublēta samaksa par darbu.)

Nemot vērā to, ka Ministru Kabineta 1997.gada 21.janvārī izdotajos noteikumos Nr.46 „Noteikumi par vadības līgumiem” regulētie jautājumi ir jau regulēti citos normatīvajos aktos, tātad, tie izdoti pretrunā ar Ministru kabineta iekārtas likuma 14.panta 3.punkta ierobežojumiem, kā arī to, ka šie noteikumi ir pretrunā ar Valsts pārvaldes iekārtas likumā formulētajiem valsts pārvaldes principiem – tie atzīstami par spēkā neesošiem.

5.pielikums

Nodokļu slogs Latvijā, salīdzinot ar Igauniju un ES vidējiem rādītājiem

Antiaploksņu algu (AAA) likuma projekts

Likuma mērķis: Veicināt godprātīgu nodokļu maksāšanu un godīgu konkurenci.

1. Par tādas informācijas sniegšanu, ko sniedz darbinieks par darba devēju, un kas būtu pietiekama, lai darba devēju varētu saukt pie atbildības par izvairīšanos no nodokļu vai tiem pielīdzināto maksājumu nomaksas vai par ienākumu, peļņas vai citu ar nodokli apliekamo objektu slēpšanu vai samazināšanu, informācijas sniedzējam pienākas atlīdzība saskaņā ar šajā likumā noteikto atlīdzības aprēķina kārtību.
2. Atlīdzības apmērs aprēķināms šādi: Personai, kas sniegusi šī likuma 1.pantā minēto informāciju, pienākas atlīdzība LVL 5000 apmērā.
3. Personai, kura sniegusi šī likuma 1.pantā minēto informāciju, tiek garantēta anonimitāte.
4. Šis likums stājas spēkā 180 dienas pēc tā izsludināšanas.

Papildus ierosinājums:

Pašreizējais LR Krimināllikuma regulējums paredz šādu atbildību par izvairīšanos no nodokļu un tiem pielīdzināto maksājumu nomaksas:

218.pants. Izvairīšanās no nodokļu un tiem pielīdzināto maksājumu nomaksas

(1) Par izvairīšanos no nodokļu vai tiem pielīdzināto maksājumu nomaksas vai par ienākumu, peļņas vai citu ar nodokli apliekamo objektu slēpšanu vai samazināšanu, ja šīs darbības izdarītas atkārtoti gada laikā, —

soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz trim gadiem vai ar arestu, vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu līdz astoņdesmit minimālajām mēnešalgām, atņemot tiesības veikt uzņēmējdarbību uz laiku no diviem līdz pieciem gadiem vai bez tā.

(2) Par izvairīšanos no nodokļu vai tiem pielīdzināto maksājumu nomaksas vai par ienākumu, peļņas vai citu ar nodokli apliekamo objektu slēpšanu vai samazināšanu, ja ar to nodarīti zaudējumi valstij vai pašvaldībai lielā apmērā, —

soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz pieciem gadiem vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu līdz simt divdesmit minimālajām mēnešalgām, konfiscējot mantu vai bez mantas konfiskācijas, atņemot tiesības veikt uzņēmējdarbību uz laiku no diviem līdz pieciem gadiem vai bez tā.

(3) Par šā panta otrajā daļā paredzētajām darbībām, ja tās izdarījusi organizēta grupa, —

soda ar brīvības atņemšanu uz laiku no pieciem līdz piecpadsmit gadiem, konfiscējot mantu, atņemot tiesības veikt uzņēmējdarbību uz laiku no diviem līdz pieciem gadiem, un ar policijas kontroli uz laiku līdz trim gadiem.

Nemot verā pašreizējo regulējumu, kriminālatbildība par izvairīšanos no nodokļu vai tiem pielīdzināto maksājumu nomaksas vai par ienākumu, peļņas vai citu ar nodokli apliekamo objektu slēpšanu vai samazināšanu iestājas tikai atkārtotības gadījumā (un pie nosacījuma – ne-lielā apmērā), pie tam viena gada laikā (t.i. teorētiski, piemēram, darba devējs var tikt pieķerts šāda veida noziedzīga nodarījuma izdarīšanā katru gadu

pa vienai reizei un viņam neiestājas kriminālatbildība). Lai padarītu efektīgāku šīs normas piemērošanu un stiprinātu tās **preventīvo funkciju**, būtu nepieciešams grozīt LR Krimināllikuma 218.panta 1.daļu un izteikt to šādā redakcijā:

Par izvairīšanos no nodokļu vai tiem pielīdzināto maksājumu nomaksas vai par ienākumu, peļņas vai citu ar nodokli apliekamo objektu slēpšanu vai samazināšanu — soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz trim gadiem vai ar arestu, vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu līdz astoņdesmit minimālajām mēnešalgām, atņemot tiesības veikt uzņēmējdarbību uz laiku no diviem līdz pieciem gadiem vai bez tā.”

Nesamaksāto nodokļu aprēķina metodes

1. metode: „valsts nemaksā vairāk par privāto sektoru”

- Latvijā sabiedriskā sektora vidējā alga ir 516Ls bruto.
- Privātā sektora vidējā alga ir 424Ls bruto, tur strādā 68% no nodarbinātajiem.
- Latvijā ir nodarbināti 63.3% iedzīvotāju jeb 1,436,024 cilvēki.
- Tātad - privātajā sektorā strādā 976,496 cilvēki.
- Sabiedriskajā sektorā algas tiek celtas, lai "konkurētu ar privāto sektoru un varētu piesaistīt darbaspēku".
- Tātad – varam secināt, ka patiesā vidējā alga privātajā sektorā ir vismaz 516Ls bruto.
- Tātad – vidēji katrs privātajā sektorā strādājošais saņem 92Ls piemaksu, kas nav aplikta ar nodokļiem
- Tātad – gada laikā nedeklarēto algu apjoms ir vismaz:
92Ls x 976,496cilv. x 12mēn.=1,078,051,584Ls

2. metode: „alga ir proporcionāla IKP uz vienu iedzīvotāju (PPP)”

- Igaunijā IKP uz iedzīvotāju pirktspējas paritātē (PPP) ir par 26 % lielāks.
- Igaunijā algas privātajā sektorā ir par 49 % lielākas.
- Igaunijā „aplokšņu algu” īpatsvars ir mazs.
- Tātad, Latvijas algām būtu jābūt par 49% - 26% = 23% lielākām.
- 23% no 424Ls bruto ir 98Ls
- Tātad – vidēji katrs Latvijas privātajā sektorā strādājošais saņem 98Ls piemaksu, kas nav aplikta ar nodokļiem
- Tātad – gada laikā nedeklarēto algu apjoms ir vismaz:
98Ls x 976,496cilv. x 12mēn.=1,148,359,300Ls

3. metode: „alga ir proporcionāla darbaspēka produktivitātei”

- Igaunijā darbaspēka produktivitāte par 19 % augstāka.
- Igaunijā algas privātajā sektorā ir par 49 % lielākas.
- Igaunijā „aplokšņu algu” īpatsvars ir mazs.
- Tātad, Latvijas algām būtu jābūt par 49% - 19% = 30% lielākām
- 30% no 424Ls bruto ir 127Ls
- Tātad – vidēji katrs Latvijas privātajā sektorā strādājošais saņem 127Ls piemaksu, kas nav aplikta ar nodokļiem
- Tātad – gada laikā nedeklarēto algu apjoms ir vismaz:
127Ls x 976,496cilv. x 12mēn.=1,488,179,900Ls

Secinājums

Aprēķinot nesamaksātos nodokļus (25% IeIeN; 24.09%+9%SAI), tie pārsniedz 600 miljonus latu.

SCP nodokļu iniciatīvu ietekmes novērtējums uz valsts budžetu (par bāzi ņemot 2008. gadu)

2008	Esošā likme	Iekasējams, Ls	Jaunā likme	Iekasējams, Ls	Iekasējuma starpība, Ls	Nodokļu bāze, Ls
Iedzīvotāju ienākuma nodoklis + AAA*	25%	1,005,832,000	20%	1,020,275,917	14,443,917	5,101,379,584
Uzņēmuma ienākuma nodoklis	15%	560,000,000	13%**	485,333,333	-74,666,667	3,733,333,333
PVN	18%	1,520,000,000	18%	1,520,000,000	-	8,444,444,444
Ieņēmumi par valsts kapitāla izmantošanu	27%	92,000,000	50%	170,370,370	78,370,370	340,740,741
Sociālās apdrošināšanas iemaksas + AAA*	33%	1,358,000,000	33%	1,713,757,023	355,757,023	5,193,203,099
Summa budžetā		4,535,832,000		4,909,736,643	373,904,643	

* AAA - antiaplokšņu algu likums

** sagaidāmā efektīvā nodokļu likme